

נקודת מבט לשכבות בוגרות (כיתות יא'-יב')

נקודת מבטה של שורדת שואה על זהותה, תחושותיה ומקומה בעולם

מתודה ראשונה: השראה

קריאה משותפת של הטקסט "מחשבות האני המצטמקות" מאת: רות בונדי

זמן: 5 דקות | נספחים: טקסט מתוך עיתון הארץ 2017 | ציוד: אין

מתודה שנייה: דיון בשאלה

- איזה תחושות הטקסט מעורר בכם?
- 'לפעמים שואלים את הקשישה בכיסא הגלגלים: את לא רות בונדי? והיא עונה: "כן, הייתי פעם".' מדוע לדעתכם היא עונה באופן הזה?
- רבים מהאזרחים.ות הותיקים.ות שוהים במוסדות טיפוליים – אשפוז, מחלקות פנימיות, מוסדות גריאטרים. מה אנחנו מבינים מרות? איפה הקושי?
- כיצד היא מקשרת את זה לחוויה שהיתה לה בשואה?
- מה רות בונדי מנסה להגיד לנו? איזה מסר חשוב לה להעביר?

זמן: 15 דקות | נספחים: אין | ציוד: אין

<https://www.haaretz.co.il/magazine/the-edge/.premium-1.4677206>

את לא רות בונדי? "כן, הייתי פעם"

מחשבות האני המצטמקות

13.12.2017

רות בונדי

היה פעם אני, לא מנופח, חלילה, אלא רק גאה על מה שרק אני בן תשעים יכול להיות גאה בו: על שהוא עדיין נוהג, הולך לשחות כל בוקר בחמש וחצי, אין לו שיניים תותבות, והוא עדיין עובד, עצמאי, גר לבד, מעולם לא לקח כדור שינה, שעררו הלבן לא הידלדל.

ויום אחד כאילו דקרו בו סיכה, האני התרוקן, הצטמק, לא נותר בו מאומה. סתם מטופל בשיקום גריאטרי. אוכל דייסת סולת בוקר, צהריים וערב כמו תינוק, רוחצים אותו למרבה הבושה בחורים צעירים, מדברים איתו בלשון פיפי וקקי וטוסיק, כמו עם פעוט. האחות זורה, כוהנת השלפוחית, מצווה בשעה חמש אחר הצהריים: "עשה פיפי, עכשיו! או ש...". ואיום הקתטר בידה. השלפוחית, ששירתה את האני בנאמנות לאורך שנים, ממש נעלבת: היא לא פועלת לפי פקודה, זו לא השעה שלה. רק נעלם האיום — היא מתרוקנת בחדווה.

מחשבות האני מצטמקות אף הן, נעות בין קימה, רחצה, אוכל, ישיבה בכיסא גלגלים. הוא אף מתחנף לאחיות ולמטפלים, רק לא לעורר כעס, לקבל הכל בהכנעה, אף על פי שמעירים אותו בשתיים בלילה מתוך שינה עמוקה לקראת קימה בתשע בבוקר. יש משטר. אסור לשכב במיטה בין תשע עד הצהריים, אסור לקום משולחן האוכל לפני קבלת התרופות. אין מי שידחוף את כיסא הגלגלים לאורך הפרוזדורים, אלא אם יש נפש קרובה צמודה. קדימה, לחזק את שרירי הזרועות ולחכות בסבלנות, עד שמישהו יתפנה להשכבה.

תזמורת חיילים באה לנגן לקשישים, תלמידי ישיבה מחלקים להם פרחים לכבוד שבת ורוקדים כדי לשמח את לבם. תלמידות בית ספר לאחיות סוציאליות ממטירות מאות שאלות, מבקשות לדעת: האם אתה מאושר? והאני מתקומם: איזו מין שאלה זאת? רק אמריקאים מאמינים באושר כמצב קבע. בגיל תשעים העייפות מובנת. אתה זוכר את מספר הזהות שלך? כל הכבוד. האני בלתי נראה, מדברים על מצבו עם המלווה מעל ראשו. מה הוא כבר יכול לדעת על עצמו? האני יודע את מקומו...

לפעמים שואלים את הקשישה בכיסא הגלגלים: את לא רות בונדי? והיא עונה: "כן, הייתי פעם". רק בלי רחמנות עצמית, רק לא להרים ידיים, הטיפה לעצמה לאורך שנים. לך, דבר עם אני מצ'וקמק, בגודל צימוק. אך רק תשרה אותו במעט יין אדום, יקבל צורה, אולי יחזור אליו שמץ של ביטחון עצמי, שברירי, רגעי, חולף. "את צריכה עזרה, סבתא?" "כן", ואני שונאת את זה. להיות עוד אי פעם עצמאית, לחיות בפרטיות הדירה שלי. לכתוב, אפילו שטויות על אני מצ'וקמק.

חזרתי הביתה. נושמת בקושי.

*****

את הקטע הזה כתבה אמי באביב 2014, בהיותה בת כמעט 91, לאחר אשפוז במחלקה לשיקום גריאטרי בבית החולים שיבא. הוא נכתב כמעין קטע יומן, לא לפרסום, אלא בעיקר לשם פורקן התחושות הקשות שצברה בזמן האשפוז.

אעיד שכל מאפייני כתיבתה ואישיותה נמצאים במסמך הזה: ההומור הדק, האירוניה, המחאה, היעדר הרחמים העצמיים או ההאשמה, והמבט המעט מרוחק, על "אני" כלשהו, בעל גאווה עצמית סבירה, שנמחק כליל בהיותך קשיש בארצנו, קל וחומר בהיותך קשיש מאושפז במוסד כלשהו — וגם על כך אעיד, כמי שליוותה אותה לאורך הסיוט המכונה מיון ואשפוז במחלקות פנימיות, מאז ועד ז', בבתי החולים.

מאז אותו אשפוז לא הסכימה אמי, שהיתה עקשנית גדולה ("סליחה, אבל העקשנות הצילה אותי", אמרה תמיד) להתאשפז בבית החולים בשום אופן. מחיקת הזהות, ההקטנה, חוסר הישע, כל אלה היו טראומטיים במיוחד עבורה, אולי מפני שעברה את האלמנטים האלה בשואה. "על ילדים מאיימים שאם לא יתנהגו יפה יבוא שוטר, עלי מאיימים שיביאו אמבולנס", היתה אומרת בהומור אופייני.

בשלוש השנים שחלפו מאז נכתב הקטע הצליחה אמי, במאמצי על, להחזיר לעצמה לא מעט מחייה ומכבודה העצמי: לכתוב עוד ספר, לקרוא לא מעט (במיוחד סופרים רוסיים) ולראות את נכדיה גדלים ומצליחים (וגם לראות בצער כיצד נהרסת המדינה תחת ההנהגה הנוכחית). מוחה נותר צלול כבדולח, אבל הגוף בגד. קריסת הריאות, החיבור לתמצן, שברים בעמוד השדרה, קרישי דם בעורקים, חלקם "ירושה" מימי השואה.

נאמנה למה שכתבה כאן, ביקשה רק דבר אחד: למות בבית. לא לקרוא לאמבולנס. לא משנה מה יקרה וקשה ככל שיהיה. והיה קשה, כי המערכת איננה בנויה עדיין לקשישים שמתעקשים לא להתאשפז בבתי חולים (אף על פי שבתי החולים הפכו למדגרות לחיידקים שממיתים את הקשישים).

רצונה כובד. לפני חודש, ב-14 בנובמבר, נפרדה מאיתנו בביתה, בת 94 וחצי, מוקפת חמלה ואהבה.

אמי השאירה מורשת אינטלקטואלית ענקית — 91 כותרים על שמה, ספרים, תרגומים, מחקרים. על קברה כתבנו "ענקית הרוח", ולא בכדי, אך בקטע הצנוע הזה טמונה תזכורת מקשישה מבריקה, שעשתה את כל הדרך והספיקה גם לספר: מאחורי כל קשיש ישנו "אני", אדם בעל אישיות, זהות וכבוד עצמי. כבדו אותם מעכשיו ככל שתוכלו. מתישהו גם אתם תהיו במקום הזה.

